

Ochrana zdraví a bezpečnost na malých staveništích

Stavebnictví je odvětví, v němž jsou pracovníci vystaveni vysokému riziku. Téměř 13 pracovníků ze 100 000 utrpí na stavbách smrtelný úraz. Naproti tomu celkový průměr za všechna odvětví je jen 5 smrtelných úrazů na 100 000 pracovníků¹. Práce ve stavebnictví dále vystavuje dělníky celé řadě zdravotních problémů od azbestózy až po bolesti zad, syndrom vibračního poškození rukou nebo podráždění pokožky způsobené cementem. Tento informační list poskytuje základní informace o ochraně zdraví a bezpečnosti ve stavebnictví, avšak nemůže sloužit jako podrobný návod. Před zahájením prací, nebo v případech, kdy je třeba podrobnějšího poradenství, proto doporučujeme ještě kontaktovat příslušné kompetentní úřady nebo orgány.

Před zahájením prací na staveništi

Je třeba, aby se na ochranu zdraví a bezpečnost při práci myslelo již při projektování staveb, před a po vlastní stavební činnosti. Je levnější a snazší usilovat o kontrolu rizik, jimž jsou vystaveni stavební dělníci, ještě před zahájením prací na staveništi. K tomu přispívají například následující opatření:

- zavést pravidla pro nákup strojů a pracovního vybavení (například nákup pouze takového vybavení, které se vyznačuje nízkou úrovní hluchnosti a vibrací),
- zahrnout požadavky na ochranu zdraví a bezpečnost při práci do dokumentace pro výběrová řízení (minimálním požadavkem je splnění národních předpisů),
- plánovat pracovní proces tak, aby počet pracovníků, kterým by mohla vzniknout újma, byl co nejnižší (například naplánovat hlučnou práci na takovou dobu, kdy může být hlukem zasaženo co nejméně pracovníků),
- zahájit kontrolní činnost ještě před vlastním nástupem na staveniště (například v rámci plánování, školení, zahajování prací na staveništi a údržby),
- stanovit postupy pro zajištění efektivity konzultací a účasti pracovníků na řešení záležitostí v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci,
- zajistit, aby všechny osoby, včetně osob na vedoucích místech byly řádně vyškoleny a byly schopny vykonávat svou práci při zachování bezpečnosti a ochrany zdraví svého nebo jiných pracovníků.

Řídící práce na staveništi

Při ochraně zdraví a bezpečnosti dělníků musí zaměstnavatelé spolupracovat s vedoucími jednotlivých akcí. K dosažení žádoucího stavu přispívají tyto kroky:

- prevence rizik zaměřená na všechny pracovníky,
- vyhodnocování rizik, jimž se nelze vyhnout,
- boj proti rizikům u zdroje jejich vzniku,
- využití kolektivních opatření k ochraně pracovníků,

- použití individuálních opatření v případech, kdy není k dispozici žádná jiná alternativa,
- stanovení nouzových postupů,
- informování pracovníků o výskytu rizik a o kontrolních opatřeních,
- zajištění odpovídajícího školení.

Proces posuzování rizik, kterým se nelze vyhnout, se nazývá hodnocení rizik. V jeho rámci je třeba určit

- potenciální nebezpečí (nebezpečné aspekty),
- kdo může utrpět újmu a jak závažnou,
- jaká je pravděpodobnost, že k něčemu takovému dojde,
- kroky potřebné k vyloučení přítomnosti pracovníků nebo ke snížení jejich počtu,
- která opatření je třeba podniknout nejdříve.

Je třeba zavést kontrolní opatření a ujistit se o tom, že fungují a že splňují požadavky předpisů.

Klíčová nebezpečí a rizika

Na staveništích existuje řada nebezpečí, v jejichž důsledku může dojít k usmrcení, zranění nebo újmě na zdraví. Patří k nim

- pád z výšky,
- účast na nehodě vozidla,
- úraz elektrickým proudem,
- zasypání při výkopových pracích,
- zasažení padajícími předměty,
- vdechování azbestových vláken,
- bolesti v zádech způsobené zvedáním těžkých břemen,
- kontakt s nebezpečnými látkami,
- ztráta sluchu způsobená hlukem.

Porady s pracovníky

Porady s pracovníky zaměřené na opatření na ochranu zdraví a na zajištění bezpečnosti jsou nejenom vyžadovány na základě příslušných předpisů, ale představují také účinný způsob pro zajištění motivace pracovníků k dodržování příslušných postupů a k dalšímu zlepšování situace v oblasti ochrany zdraví a bezpečnosti při práci. Se zaměstnanci je třeba konzultovat opatření na ochranu zdraví a zajištění bezpečnosti při práci a také otázky související se zaváděním nové technologie nebo produktů.

Další informace

Tento informační list byl připraven pro účely Evropského týdne pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci 2004. Další informační listy z této řady, jakož i jiné zdroje informací vztahujících se ke stavebnictví, jsou k dispozici na internetové adrese <http://ew2004.osha.eu.int>. Informační zdroje na této adrese jsou průběžně aktualizovány a rozšiřovány. Informace o právních předpisech EU týkajících se bezpečnosti a ochrany zdraví se nacházejí na internetové adrese <http://europe.osha.eu.int/legislation/>.

¹ Publikace Eurostatu „Statistics in focus“, kapitola Obyvatelstvo a sociální podmínky, téma 3, 16/2001.

Kontrolní seznam

Tento kontrolní seznam obsahuje řadu otázek týkajících se různých nebezpečí, která se běžně vyskytují na malých staveništích. Seznam lze využít pro počáteční kroky při vyhledávání těchto nebezpečí na místě. Nenahrazuje však kompletní hodnocení rizik, protože malý soubor otázek tohoto typu nemůže všechna nebezpečí pokrýt².

Kontrolní seznam pro preventivní činnost

- ✓ Jsou nebezpečné látky na staveništi řádně uskladněny a jsou také řádně používány?
- ✓ Používají se vhodná preventivní opatření k tomu, aby se vyloučila nebo omezila expozice pracovníků působení prachu (například dřevěného, cementového nebo křemičitého)?
- ✓ Vyskytuje se na staveništi azbest?
- ✓ Nosí všechny osoby na staveništi odpovídající ochrannou pokrývku hlavy a obuv?
- ✓ Existují nějaké možnosti, jak kontrolovat rizika bez nutnosti použití osobních ochranných pracovních prostředků (OOPP)?
- ✓ Používají pracovníci OOPP, které odpovídají charakteru jejich práce?
- ✓ Nesou veškeré stroje, zařízení a vybavení (včetně OOPP) označení CE nebo k nim existuje prohlášení o shodě a jsou správně popsány?
- ✓ Je staveniště oploceno, aby se dovnitř nemohly dostat cizí osoby?
- ✓ Jsou zavedena taková opatření, která zajistí ochranu veřejnosti (například osobám procházejícím přes staveniště)?
- ✓ Může se každý bezpečně dostat na své pracoviště a bezpečně tam pracovat? Je přístup na lešení bezpečný?
- ✓ Jsou na staveništi řádně rozmístěny informační a výstražné tabulky (vyznačující například směr pohybu a vstup pouze pro oprávněné osoby)?
- ✓ Je na staveništi pořádek, řádné osvětlení a odpovídající prostorové uspořádání?
- ✓ Mají pracovníci k dispozici sociální zařízení na dostatečné úrovni?
- ✓ Je na staveništi řádně uplatňována protipožární prevence (například rozmístění hasicích přístrojů, vyznačení únikových cest)?
- ✓ Jsou k dispozici prostředky první pomoci?
- ✓ Jsou stávající vedení elektrické energie (podzemní nebo nadzemní) řádně označena a je zaveden systém pro manipulaci s těmito vedeními?
- ✓ Jsou řádně uplatňována preventivní opatření zajišťující, aby byly elektrické systémy udržovány v bezpečném stavu?
- ✓ Je prostorově oddělen pohyb vozidel a osob?
- ✓ Byli řidiči vozidel a obsluha strojů patřičně vyškoleni a mají příslušná oprávnění v případech, kdy je to vyžadováno?
- ✓ Jsou trasy pohybu udržovány v bezpečném stavu?
- ✓ Mají okolo sebe pohyblivé základací stroje dostatečný volný prostor?
- ✓ Fungují bezpečnostní zařízení namontovaná na strojích (například zvukové signály, zábrany)?
- ✓ Byly výtahy a vrátky řádně nainstalovány a byly také zkontrolovány odpovědnými osobami?
- ✓ Je veškeré pracovní a strojní vybavení udržováno ve stavu neohrožujícím bezpečnost?
- ✓ Jsou lešení stavěna, upravována a rozebírána osobami s příslušnou kvalifikací?
- ✓ Provádí se kontrola stavu lešení periodicky a po působení nepříznivých vlivů počasí (například vyskytne-li se silný vítr)?
- ✓ Jsou zavedena opatření zabraňující pádům osob i předmětů?
- ✓ Byla vyloučena ruční manipulace ve všech případech, kdy to je možné (například náhradou v podobě mechanického zařízení)?
- ✓ Je materiál dodáván ve vhodné velikosti a hmotnosti ve všech případech, kdy to je možné, aby se zabránilo poranění zad při manipulaci s břemeny?
- ✓ Byli dělníci řádně poučeni a vyškoleni, jak bezpečně zdvihát břemena?
- ✓ Bylo provedeno hodnocení zaměřené na snížení rizika nemoci z povolání postihujících horní končetiny (vznikajících například při betonování, armování, svařování nebo natírání)?
- ✓ Jsou zavedena veškerá opatření zaměřená na to, aby se omezila expozice hluku a vibrací?
- ✓ Je zajištěno sledování zdravotního stavu v případech, kdy to je nutné?
- ✓ Je zajištěna ochrana proti pádům z výšek na všech místech, kde to je zapotřebí?
- ✓ Jsou jasně označeny nepevné střechy a části střech (například střešní okna, světlíky)?
- ✓ Jsou otvory chráněny jasně označenými a upevněnými kryty, které zabrání pádům?
- ✓ Existují bezpečnější způsoby, než provádět práci ze žebříku (například s použitím mobilního zařízení dosahujícího k obtížně přístupným místům)?
- ✓ Jsou veškeré výkopy řádně zajištěny nebo vůbec provedeny tak, aby se minimalizovalo riziko jejich zasypání?
- ✓ Existují zábrany proti pádu vozidel a osob do výkopů?
- ✓ Provádějí odpovědné osoby pravidelnou prohlídku výkopů?

² Seznam minimálních požadavků na ochranu zdraví a bezpečnost při práci na staveništích je obsažen ve směrnici Rady 92/57/EHS ze dne 24. června 1992 o minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví na dočasných nebo mobilních staveništích.